

Na krawędzi pamięci...

„Na krawędzi pamięci... rzecz o zagładzie kutnowskich Żydów”

Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej zaprasza na obchody upamiętniające 75. rocznicę utworzenia przez Niemców w Kutnie getta dla ludności żydowskiej. Uroczystości odbędą się w dniu 15 czerwca 2015 roku.

Projekt jest współfinansowany przez:

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce i Prezydenta Miasta Kutno

Program:

godz. 12⁰⁰ / *Zagłada kutnowskich Żydów* - wykład dr Janusza Pawlaka.* Miejsce: Centrum Teatru, Muzyki i Tańca (filia Kutnowskiego Domu Kultury) przy ul. Teatralnej 1 w Kutnie.

godz. 12³⁰ - 14⁰⁰ / Panel dyskusyjny pt. „Czy zwiększenie informacji i pogłębianie wiedzy Polaków ma wpływ na lepsze rozumienie Zagłady Żydów?” * - **z udziałem przedstawicieli Centrum Dialogu im. Marka Edelmana, Żydowskiego Instytutu Historycznego, Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Łodzi, Muzeum Obozu Zagłady Kulmhof, studentów i młodzieży z kutnowskich szkół.** Miejsce: Centrum Teatru, Muzyki i Tańca (filia Kutnowskiego Domu Kultury) przy ul. Teatralnej 1 w Kutnie.

godz. 17⁰⁰ / Obchody upamiętniające 75. rocznicę utworzenia przez Niemców getta dla ludności żydowskiej w Kutnie. Miejsce: pod tablicą pamiątkową na budynku cukrowni „Konstancja” przy ul. Mickiewicza.

godz. 18⁰⁰ / Projekcja filmu dokumentalnego „Kutno” Agnieszki Arnold * - historia zagłady Żydów kutnowskich oraz koncert Chóru Żydowskiego Clil w repertuarze pieśni z okresu II wojny światowej. Zakończenie uroczystości. Miejsce: Centrum Teatru, Muzyki i Tańca (filia Kutnowskiego Domu Kultury) przy ul. Teatralnej 1 w Kutnie.

Partnerem TPZK w projekcie jest Kutnowski Dom Kultury.

Wydarzenie towarzyszące:

Prezentacja wystawy „**Przybyli, odeszli... są: Żydzi polscy**”, wypożyczonej z Żydowskiego Instytutu Historycznego im. Emanuela Ringelbluma w Warszawie.

Miejsce: Kutnowski Dom Kultury, ul. Żółkiewskiego 4. Czas: 7 - 28 czerwca 2015 roku.

Spacery śladami kutnowskich Żydów * (zapisy w TPZK).

Wyjazd do Muzeum Zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem* (zapisy w TPZK).

Na wszystkie wydarzenia wstęp wolny!

Ilość miejsc ograniczona.

Kutno przed II wojną światową liczyło 26 tysięcy mieszkańców, z czego 8 tysięcy stanowiła ludność żydowska. Po wkroczeniu do Kutna wojsk niemieckich, we wrześniu 1939 roku rozpoczął się terror. Ludność żydowską zamknięto w getcie, utworzonym w czerwcu 1940 roku, na terenie dawnej cukrowni „Konstancja” przy ul. Mickiewicza.

Żydzi z kutnowskiego getta, zostali wywiezieni do obozu w Chełmnie nad Nerem 26 marca 1942 roku, gdzie zgładzono około 8000 Żydów - mieszkańców Kutna. Wraz z likwidacją getta w Kutnie, zakończyły się losy kutnowskiej społeczności żydowskiej. Uległ zniszczeniu wielowiekowy dorobek kulturalny, żydowska dzielnica mieszkalna, cmentarz i synagoga z końca XVIII wieku. To co ocalało uległo rozproszaniu. Tylko nieliczni pochodzący stąd Żydzi przeżyli wojnę, a ocaleni, którzy powrócili do miasta, także wkrótce je opuścili. W latach powojennych zanikła pamięć o Żydach zamieszkujących nasze miasto.

Film dokumentalny „Kutno” Agnieszki Arnold z 1995 roku to pięcioczęściowy serial, który bazuje na materiałach archiwalnych, nakręconych przez żołnierza gestapo, przedstawia zagładę kutnowskich Żydów. Kutno jest miastem, z którego pochodziła matka Agnieszki Arnold. 15 czerwca 2015 roku widzowie obejrzą jeden odcinek tego filmu. Jak stwierdza autorka filmu w rozmowie z Jakubem Janiszewskim, zamieszczonej w „Wysokich Obcasach” z dnia 08.06.2008 roku, w dokumencie nakręconym przez żołnierza gestapo nie ma manipulacji, bo ten gestapowiec filmował getto kutnowskich Żydów tak, jak się filmuje ogród zoologiczny, żadnej propagandowej tezy w tym nie było. Dalej mówi: „Z tym materiałem to się zresztą wiąże ciekawa historia. Ja to pierwszy raz zobaczyłam, przeglądając archiwalia do 'Anosim, noszim, we-taf'. To było opisane jako Miasteczko niemieckie i trwało wszystkiego siedem minut. Siedziałam wtedy w montażowni, poprosiłam Joasię Wojtulewicz, żeby mi to zwolniła na stole, i krzyknęłam w pewnym momencie do niej: 'Stara! To jest Kutno!'. To był błysk, iluminacja. Odkrycie było w tym, że ten film przedstawiał Konstancję, starą cukrownię, gdzie zrobiono getto. Tam nie byłam nigdy. Owszem, babcia opowiadała mi dużo o Kutnie przedwojennym (...). Ale to by mi nie pomogło w rozszyfrowaniu tamtego materiału. Ja nie wiem, jak to się stało, że to odgadłam.”

Więcej na stronie:
http://www.wysokieobcasy.pl/wysokieobcasy/1,96856,5281862,Grabarka_Rzeczypospolitej.html

Wystawa „Przybyli, odeszli... są: Żydzi polscy” została wypożyczona z Żydowskiego Instytutu Historycznego im. Emanuela Ringelbluma w Warszawie. Wystawa pokazuje drogę Żydów do Polski, wielowiekowość i różnorodność dróg ich życia i działalności w Polsce (od średniowiecza po dzień dzisiejszy). Na szczególne podkreślenie zasługuje dorobek intelektualny żydowskich myślicieli i artystów mieszkających w Polsce, z którego korzystały i korzystają nie tylko kultura polska i światowa, ale i judaizm na całym świecie. Wystawa obrazuje także ostatni etap drogi życia Żydów polskich, czyli przeprowadzoną przez hitlerowskie Niemcy planowaną zagładę Żydów Europy w czasie drugiej wojny światowej. Końcowy akcent stanowią fotografie ilustrujące obecność Żydów w Polsce dnia dzisiejszego - obecność w pamięci i sztuce, oraz obecność w niewielkich, odradzających się ośrodkach życia żydowskiego.

ClilTsil

Chór Żydowski „Clil” (hebr. dźwięk, brzmienie) jest jedynym amatorskim chórem żydowskim, który tworzą osoby o różnym wyznaniu i pochodzeniu. Powstał w 2003 roku w Łodzi. Celem Chóru jest kultywowanie żydowskich tradycji muzycznych oraz krzewienie tolerancji i idei dialogu kultur, otwartości wobec różnic rasowych, etnicznych, religijnych oraz przeciwdziałanie uprzedzeniom i stereotypom. Repertuar chóru obejmuje pieśni i piosenki w języku hebrajskim, jidysz oraz ladino.

